

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

ВІДДІЛЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ,
ЗАГАЛЬНОЇ ТА ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

ІСТОРИЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ:

ОСВІТНІ Й ОСВІТНЬО-ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ

20 червня 2025 р.
Київ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ,
ЗАГАЛЬНОЇ ТА ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ
ЛУТАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

ІСТОРІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ:

ОСВІТНІ Й ОСВІТНЬО-ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ

**20 червня 2025 р.
Київ**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

УДК 37(091)(477)“1991/2024”(0)

**Всеукраїнська науково-практична конференція
проводиться відповідно до плану роботи
Національної академії педагогічних наук України**

*Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту педагогіки НАПН України
Протокол № 12 від 28 серпня 2025 р.*

Редакційна колегія:

О.М. Топузов, доктор педагогічних наук, професор — *голова ред. кол.*;

Н.П. Дічек, доктор педагогічних наук, професор — *заст. голови ред. кол.*;

К.Ю. Ладоня, *відповідальний редактор.*

Історія та філософія освіти в незалежній Україні: освітні й освітньо-філософські аспекти формування історичної пам'яті [Електронний ресурс] : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. 20 червня 2025 р., м. Київ / Ін-т педагогіки НАПН України ; [редкол.: Топузов О. М., Дічек Н. П., Ладоня К. Ю. ; за наук. ред. Дічек Н. П.]. – Електрон. тест. дані. – Київ : Ін-т педагогіки НАПН України, 2025.

ISBN 978-966-644-800-5

Збірник містить матеріали і тези виступів учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Історія та філософія освіти в незалежній Україні: освітні й освітньо-філософські аспекти формування історичної пам'яті», проведеної у змішаному форматі 20 червня 2025 р. в Інституті педагогіки НАПН України, м. Київ.

У матеріалах відображено осмислення сучасними освітянами, науковцями і практиками, феномена історичної пам'яті як питомого чинника формування національної самоідентифікації української молоді і як важливого складника фахової підготовки майбутніх освітян в умовах війни України проти рф.

УДК 37(091)(477)“1991/2024”(0)

*Матеріали подано в авторській редакції,
за достовірність фактів, цитат, посилань на джерела
та вживання назв документів, власних імен тощо
відповідають автори публікацій.*

ПРОБЛЕМНЕ ПОЛЕ ОБГОВОРЕННЯ

- Історична пам'ять в обрисах сучасної філософії освіти
- Національна безпека та розвиток особистості в умовах війни РФ проти України
- Шляхи формування історичної пам'яті в учнівської та студентської молоді
- Роль учителя / викладача в забезпеченні національної єдності та формуванні патріотів-державників
- Освітньо-філософське осмислення усної історії в контексті розвитку педагогічного краєзнавства в Україні

МЕТА ПРОВЕДЕННЯ КОНФЕРЕНЦІЇ

Обмін ідеями та результатами наукових пошуків між науковцями та освітянами-практиками, пов'язаних з різними освітньо-філософськими аспектами феномена історичної пам'яті як питомого чинника формування національної самоідентифікації української молоді і як складника фахової підготовки майбутніх освітян.

ЗМІСТ

Топузов О. М. ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ Й ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ	12
Саух П.Ю., 18 МІСЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТИ ЯК РЕПРЕЗЕНТАТИВНОЇ ФОРМИ ДІЙСНОСТІ, КОНСОЛІДАЦІЇ Й СТІЙКОСТІ СУСПІЛЬСТВА. УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ.....	16
Курило В. С., Караман О. Л. НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ	20
Кравченко О.О. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГРОМАДСЬКОЇ АРХІВІСТИКИ В УКРАЇНІ	25
Радіонова Н. В. ФІЛОСОФ ЯК СВІДОК І ТЛУМАЧ МИНУЛОГО: ВНЕСОК МАРІЇ КУЛТАЄВОЇ У РОЗБУДОВУ КУЛЬТУРНО-АНТРОПОЛОГІЧНО ТА СОЦІАЛЬНО-АНТРОПОЛОГІЧНО ОРІЄНТОВАНОЇ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ.....	30
Бойченко М.І. ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ЯК СКЛАДОВА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ СУСПІЛЬСТВА: ПОДОЛАННЯ ІСТОРИЧНОЇ НЕСПРАВЕДЛИВОСТІ	34

Назаренко Т. Г. РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННІ ПАТРІОТИЧНОСТІ В УЧНІВ ЧЕРЕЗ ЗМІСТ ШКІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ.....	38
Гоголь Н. В. ОСВІТНЬО-ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ АРХЕТИПІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ УКРАЇНЦІВ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА.....	42
Іванюк Г.І., Венгловська О.А. ФЕНОМЕН ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ В РОЗВИТКУ ОСОБИСТІСНИХ СЕНСІВ І ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ: РЕФЛЕКСІЇ ТА ПРАКТИКИ	46
Проніков О.К. ОСМИСЛЕННЯ ОСВІТНЬОЇ, КУЛЬТУРНОЇ ТА ДУХОВНОЇ ТРАДИЦІЇ ІСТОРИЧНИХ КОЛЕГУМІВ СУЧАСНОСТІ.....	53
Міхно О.П. МЕДІАВІЗУАЛІЗАЦІЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ У ФОРМАТІ SHORTS I REELS: КЕЙС ПЕДАГОГІЧНОГО МУЗЕЮ УКРАЇНИ	58
Дічек Н.П. ІСТОРИКО-ОСВІТНЄ КРАЄЗНАВСТВО У ФОРМУВАННІ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ В СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ.....	62

Бондаренко Н. В. УКРАЇНЬСЬКА МОВА ЯК ПРОСТІР ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ В УМОВАХ ЕКЗИСТЕНЦІЙНОЇ ВІЙНИ	68
Ваховський Л.Ц. АКСІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ.....	72
Герасимчук О.М. СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ.....	76
Гурська М.Ф. ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ У ДЗЕРКАЛІ СУЧАСНОЇ ПОЛЬСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	80
Дроботенко М.О. УНІВЕРСИТЕТСЬКА ОСВІТА ЯК ПРОСТІР ФОРМУВАННЯ КОЛЕКТИВНОЇ ПАМ'ЯТІ ПРО ВІЙНУ	85
Загородня А.А. ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ЯК ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ЗВО УКРАЇНИ В ПЕРІОД ІЗ 1991–2004 РР.....	88
Калінічева Г.І. ЦИФРОВІЗАЦІЯ АРХІВНИХ ДОКУМЕНТІВ ЯК ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ.....	91
Сошніков А. О. ПРОБЛЕМА 1650 РОКУ: МЕЖОВА ТОЧКА ЗМЕНШЕННЯ-ЗБІЛЬШЕННЯ ВІРОГІДНОСТІ ІСТОРИЧНОГО ЗНАННЯ.....	95

Сливка Л. В.

ДЕЯКІ МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ
ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОГО НАУКОВОГО ПОШУКУ:
НА ПРИКЛАДІ ВИВЧЕННЯ РЕТРОСПЕКТИВИ
ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСТВА
У ПОЛЬЩІ 98

Супрун Д. М., Супрун М. О., Харченко Т.Г.

АКАДЕМІК В.М.СИНЬОВ
І СВІТОВА ЛЮДИНОЗНАВЧА НАУКА..... 102

Ткачук М.М.

ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ
ЯК ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ:
ВІДРОДЖЕННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ ЧЕРЕЗ ОСВІТУ 106

Удод О.А.

ІСТОРИЧНА НАУКА І НАЦІОНАЛЬНА ПАМ'ЯТЬ
У СФЕРІ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ВЗАЄМОДІЇ 110

Безгинський Ю. С.

РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ У ФОКУСІ РІЗНИХ
НАУКОВИХ ПІДХОДІВ 113

Беньковська Н. Б.

РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ
ПІД ЧАС ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ 117

Возняк І.І.

НЕВИДИМІ РАНИ:
ЗАГРОЗИ ОСОБИСТІСНІЙ БЕЗПЕЦІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ 120

Дідух І.Я., Ворощук О.Д.

ЗНАЧЕННЯ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ
У НАДАННІ ПОСЛУГ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО
КОНСУЛЬТУВАННЯ СІМ'ЯМ ВПО 124

Глушко О.З. ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ ТА ПОДОЛАННЯ ВТРАТ У ШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	128
Захарін С.В. СТРАТЕГІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ	133
Курило В. С., Караман О. Л. НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ.....	137
Колісніченко П.Т., Гурська М.Ф. ОСВІТНЬО-ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ДОСВІДУ ПОЛЬЩІ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СВІДОМОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	142
Краснова Н. П. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПОДОЛАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЕКСКЛЮЗІЇ ДІТЕЙ З ООП	147
Лимар Л.В., Коломієць Т.В. СОЦІАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ МЕДИКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ВЗАЄМОДІЇ З ОСОБАМИ З ІНВАЛІДНІСТЮ	151
Нелін Є. В. КУРС «ПОЗИТИВНА ДИСЦИПЛІНА» ЯК ПРИКЛАД РЕАЛІЗАЦІЇ ІДЕЙ НЕОАДЛЕРІАНСЬКОЇ ПСИХОАНАЛІТИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ.....	153
Нукоретс S. S. FOREIGN LANGUAGE AS A TOOL FOR DEVELOPING SAFE DIGITAL COMMUNICATION SKILLS AND PERSONAL GROWTH OF STUDENTS DURING WARTIME.....	158
Sova O.,U. A GUIDING DOCTRINE FOR MODERN SOCIETY: SOCIAL COHESION IN FOCUS.....	162

Скуратовська Л.І.

ІНФОРМАТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ
У ЦИФРОВУ ЕПОХУ..... 166

Ступак О.Т.

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
З ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ 170

Tonkonoh N.I.

FORMATION OF HIGHER EDUCATION
APPLICANTS' NATIONAL IDENTITY IN WAR CONDITIONS 173

Шпарик О.М.

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК РУШІЙНА СИЛА
ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ..... 178

Червінська І.Б.

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ МОЛОДІ ЯК СКЛАДОВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВІЙНИ..... 182

Юнак І.В, Качерова О.Г.

ІСТОРИЧНО-МИСТЕЦЬКА ПАМ'ЯТЬ
ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
ОСВІТНЬОЇ СТРАТЕГІЇ ДЛЯ МОЛОДІ
В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ..... 186

Vodnar A. M.

INNOVATIVE APPROACHES TO THE FORMATION
OF HISTORICAL MEMORY AMONG STUDENTS
IN THE DIGITAL AGE..... 189

Lemberskyi O.Y.

IMPLEMENTATION OF NATIONAL-PATRIOTIC UPBRINGING
IN THE EDUCATIONAL PROCESS 193

Ничкало С.А.

ЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА
У ФОРМУВАННІ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ШКОЛЯРІВ 196

Алексеева С.В.

ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ
ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ВІЙНИ 200

Глійчук Л.В.

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ У ЗМІЦНЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ
ТА ФОРМУВАННІ ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ
В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ..... 204

Гльницька Л.В.

ЦІЛІСНИЙ РОЗВИТОК ШКІЛЬНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ
У ПЛОЩИНІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЗАСАД ГУМАНІЗМУ 207

Lemberskyi O.Y., Mordar O.O.

THE ROLE OF THE TEACHER IN STRENGTHENING
PATRIOTIC EDUCATION IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS..... 210

Листопад О.А., Мардарова І.К.

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ
В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ 214

Пронікова І.В.

ФІНАНСОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВЧИТЕЛІВ ЯК ЗАСІБ
ВИХОВАННЯ ПАТРІОТІВ-ДЕРЖАВНИКІВ 218

Ткачук Л.В.

СОБОРНІСТЬ ЯК ІДЕЙНИЙ ІМПЕРАТИВ
ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ..... 222

Шевченко С.М.

РОЛЬ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ФОРМУВАННІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ШКОЛЯРІВ УКРАЇНИ (1991–2004) 226

Гоголь М.Р.

ТЕОРЕТИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ
ОСВІТИ ТА КУЛЬТУРИ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ
КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ..... 230

Головко А., Качерова О.Г.

ФІЛОСОФІЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВІЙНИ:
ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННОСТЕЙ ВЧИТЕЛЯ,
ЯК НОСІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ..... 235

Кочубей Т.Д.

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА В ПІДГОТОВЦІ
МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ..... 238

Носирев О.О.

КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНИЙ ТУРИЗМ ЯК ЧИННИК
ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ
ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ 242

Янченко Т.В., Кулик І.О.

УСНА ІСТОРІЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ДОСЛІДЖЕННЯ
ІСТОРІЇ ОСВІТИ ТА ДИТИНСТВА..... 246

Лимар Л.В.,

*докторка педагогічних наук, доцентка,
директорка Навчально-наукового центру неперервної професійної освіти
НМУ імені О.О. Богомольця
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9407-1066>*

Коломієць Т.В.,

*PhD, доцентка, доцентка кафедри мовної підготовки
НМУ імені О.О. Богомольця
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5335-7789>*

СОЦІАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ МЕДИКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ВЗАЄМОДІЇ З ОСОБАМИ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Анотація. У тезах проаналізовано необхідність формування у студентів медичних закладів вищої освіти соціальних навичок взаємодії з особами з інвалідністю. Показано ключові напрями соціального виховання, що включають етичні, комунікативні та інклюзивні компоненти, а також наведено практичні методи їх реалізації в освітньому процесі.

Ключові слова: соціальна культура, емпатія, інвалідність, комунікація, інклюзія.

Сучасні реалії, спричинені війною в Україні, зумовлюють різке зростання кількості людей з набутими інвалідностями. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває соціальне виховання студентів-медиків і майбутніх фахівців, яким доведеться спілкуватися та працювати з великою кількістю осіб з інвалідністю. Мета такого виховання – сформувати не лише базове розуміння потреб цих осіб, а й глибоку емпатію, коректне ставлення та готовність до практичної взаємодії [1, с. 38].

Серед ключових напрямів такої підготовки – формування правильної термінології та етичного ставлення. Важливо прищеплювати принципи мови поваги, зокрема використання формулювань «особа з інвалідністю» замість стигматизуючих слів [2, с. 49]. Не менш важливим є розвиток вербальної комунікації – студенти повинні навчитися говорити просто, чітко та без патерналістських інтонацій, особливо з людьми з інтелектуальними чи сенсорними порушеннями [3, с. 14].

Окремо варто виділити невербальну чутливість. Невербальні сигнали – поза, жести, дистанція — мають велике значення у спілкуванні з людьми з інвалідністю. Студентів потрібно навчати розпізнавати сигнали дискомфорту, зберігати фізичну дистанцію, не порушувати особистих меж без згоди [4, с. 21].

Ще один важливий напрям – навчання пропонувати допомогу. Формула «запитай – почуй – допоможи» має стати етичним стандартом для майбутнього медика. Надмірна ініціативність або жалість можуть викликати дискомфорт, тоді як коректна пропозиція допомоги – зміцнити довіру та взаєморозуміння.

Необхідною складовою є залучення студентів до інклюзивної взаємодії в освітньому просторі через проекти, волонтерство, живе спілкування з людьми з інвалідністю не як з «пацієнтами», а як з експертами досвіду. Це сприяє деконструкції стереотипів і формує розуміння, що інклюзія – це не пільга, а норма.

Таким чином, системне соціальне виховання майбутніх медиків сприяє формуванню культури гідної комунікації, толерантності та готовності до якісної роботи у все більш інклюзивному суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА

---

1. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1: Загальні основи виховання. Київ : Либідь, 2003. 280 с.
2. United Nations. Convention on the Rights of Persons with Disabilities. New York : UN, 2006. URL: <https://www.un.org/disabilities/>
3. Гаврилюк О. В. Комунікативна компетентність майбутнього лікаря: теорія і практика. Тернопіль : Укрмедкнига, 2021. 192 с.
4. Власюк Н. І. Соціально-психологічна адаптація студентів з інвалідністю у ВНЗ. Психологія і суспільство. 2020. № 2. С. 18–24.

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ІСТОРІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ: ОСВІТНІ Й ОСВІТНЬО-ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ

*Збірник тез
всеукраїнської науково-практичної конференції*

Обкладинка, верстка, дизайн:
Ладося К. Ю.

Видавництво «Педагогічна думка»
04053, м. Київ, вул. Січових Стрільців, 52-а, корп. 2
Тел./факс (044) 481-38-82, 481-38-85
book-xl@ukr.net
4813585@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів,
розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 3563 від 28.08.2009